

МЕЖДУНАРОДНОПРАВНИ СТАНДАРТИ ОТНОСНО ПОЛОВАТА НЕПРИКОСНОВЕНОСТ НА МАЛОЛЕТНИ И НЕПЪЛНОЛЕТНИ

Фатме Реджеб Паша Нуриева, докторант
Бургаски свободен университет

***Резюме:** Статията представя основните международни стандарти, насочени към защитата на половата неприкосновеност на малолетни и непълнолетни, както и задължението на държавите да предотвратят, разследват и наказват всички форми на сексуално насилие над деца. Анализирани са ключови международни документи, сред които Конвенцията на ООН за правата на детето, Конвенция на Съвета на Европа за закрила на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие /Конвенцията от Ланзароте/, Директива 2011/93/ЕС относно борбата със сексуалното насилие и сексуалната експлоатация на деца и детската порнография.*

***Ключови думи:** международни актове, Директива, Конвенция, блудство, изнасилване*

Престъпленията против половата неприкосновеност на малолетни и непълнолетни лица представляват едни от най-тежките посегателства срещу правата на детето, както и един от най-чувствителните и обществено значими аспекти на наказателното право, тъй като засягат основни човешки права, морални ценности, достойнството и сигурността на подрастващите. Престъпленията срещу малолетни и непълнолетни не само нарушават физическата и психическата цялост на жертвите, но и поставят въпроси за ефективността на законодателствата в различните държави. Те включват сексуално насилие, експлоатация и други форми на сексуален тормоз, които могат да имат дълготрайни психо-емоционални и физически последици за жертвите. Въпросът за защита на децата от такива престъпления както в България, така и в Европа, е въпрос от стратегическо значение, който изисква не само правни, но и социални, психологически и образователни подходи. В контекста на глобализиращия се свят необходимостта от единна и ефективна правна рамка за превенция и наказуемост на тези деяния придобива все по-голямо значение. Именно поради това международната общност, чрез различни организации като Организацията на обединените нации /ООН/, Съвета на Европа и Европейският съюз, разработва редица правни инструменти, насочени към хармонизиране на законодателствата и засилване на защитата на жертвите от сексуално насилие и експлоатация.

Сред ключовите международни актове се открояват Директива 2011/93/ЕС относно борбата със сексуалното насилие и сексуалната експлоатация на деца и детската порнография, Конвенция за правата на детето, Конвенция на Съвета на Европа за закрила на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие /Конвенцията от Ланзароте/, Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие /Истанбулска конвенция/. Тези документи поставят стандарти не само за криминализиране на определени форми на сексуално насилие, но и за гарантиране на достъп до правосъдие, защита и подкрепа на пострадалите лица.

В последните години редица европейски страни, сред които Нидерландия, Белгия, Полша, като съвсем скоро в края на м.октомври 2025 г. и Франция, предприеха съществени законодателни реформи, които поставят акцент върху **съгласието** – свободно дадено, информирано, предварително и оттеглимо съгласие при полов акт.

В България също се наблюдава тенденция за усъвършенстване на правната рамка – чрез промени в Наказателния кодекс и хармонизация с европейски стандарти за защита на децата от сексуална експлоатация и насилие.

Предмет на настоящият труд е анализ на международноправната рамка на актовете в областта на „половите престъпления“ спрямо малолетни и непълнолетни лица и тяхното прилагане.

Терминът „полови престъпления“, в международноправен контекст обхваща широк спектър от деяния, включително изнасилване, сексуално насилие, сексуална експлоатация, трафик с цел сексуална употреба, други форми на сексуални посегателства.

Първоначалното регулиране на половите престъпления се извършва на национално равнище, като всяка държава определя своя собствена правна рамка и санкции за съответното деяние. С развитието на международното право и особено на международното наказателно право обаче се формира необходимостта от универсални стандарти и общи дефиниции. Паралелно с това, Статута на международния наказателен съд /Римски статут, 1998г./ поставя половите престъпления сред престъпленията срещу човечеството и военните престъпления, като по този начин подчертава тяхната изключителна обществена опасност.¹

Хармонизацията между международните и националните правни норми в областта на половите престъпления представлява ключов елемент от процеса на изграждане на единна правна рамка за защита правата на детето. В рамките на ЕС хармонизацията се осъществява основно чрез директивите, които имат обвързващ характер за държавите-членки, относно постигането на определени резултати, но им оставят свободата при избора на средства.

В българското законодателство Наказателният кодекс в Глава Втора „Престъпления против личността“, Раздел Осми „Разврат“ съдържа редица текстове, отнасящи се до половите престъпления.

По българското наказателно право има ясно разграничение на престъпленията против половата неприкосновеност, които са регламентирани в отделни разпоредби и включват такива посегателства, които са насочени към полово съвкупление и посегателства, които не са насочени към съвкупление, полово удовлетворение или полово сношение – блудство.² Престъпното съвкупление /чл.151-154 НК/ е резултатен акт, изразяващ се във физиологичното проникване на мъжки в женски полов орган.³ Престъпните блудства са всякакви действия, извършени с цел полово възбуда или полово удовлетворение без съвкупление.⁴ Според Стойнов престъпленията против половата неприкосновеност, наричани още „полови престъпления“, по същество са посегателства срещу половия морал или засягат реда и общественото спокойствие. За

---

¹ Rome Statute of the international criminal court, Part 2: Jurisdiction, Admissibility & Applicable Law, Article 7 – Crimes against humanity 1.(g)

² Гиргинов, А. Наказателно право на Република България, Особена част, Второ основно преработено и допълнено издание, София, Софи-Р, 2005

³ Пушкарова, И., Същински полови престъпления, София, Сиела Норма АД, 2016

⁴ Пак там.

някои от тях е характерно, че не засягат личността нито пряко, нито косвено.⁵ Непосредствен обект на престъпленията по този Раздел е сложен, комплексен. Те засягат обществените отношения, които осигуряват съблюдаване на половия морал в обществото, на половата неприкосновеност.⁶

На първо място следва да се изясни правният статус на отделните категории лица, които се защитават от международните актове, като най-уязвими сред тях са децата. Детето е индивид, който не разполага със своя собствена правосубектност. Поради това, по силата на законите разпоредби, закрилата и защитата на детето са поверени на неговите родители, семейство или в случай на невъзможност от тяхна страна, на социалните служби и съдебната система. Детето е лице, имащо нужди, специфични за неговото нормално развитие във физически и психически аспект. В правото са предвидени, както на международно, така и на национално равнище, извештен набор от гаранции, предназначени да защитят това негово нормално развитие.⁷

Правната категория за „дете“ не е еднородна. В националните законодателства се отчита това, че потребностите и самостоятелността на детето се променят с възрастта му. Те определят различни прагове за установената от закона възраст за наказателно-правно пълнолетие. В по-голямата част в разпоредбите на международното право се използва по-скоро терминът „дете“, отколкото „малолетно“ или „непълнолетно лице“. Конвенцията на ООН за правата на детето определя детето като лице на възраст под 18 години.⁸

На европейско ниво, защитата на малолетни и непълнолетни лица от сексуално насилие е регламентирана от различни международни конвенции и директиви. Европейската конвенция за защита на правата на човека, осигурява рамка за правна защита на деца от сексуално насилие. Специфични мерки за защита на децата срещу сексуална експлоатация и насилие са включени и в Директива 2011/93/ЕС на Европейския парламент, Конвенция за правата на детето, Конвенция на Съвета на Европа за закрила на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие.

В следващите параграфи ще разгледаме по-подробно всеки един от тези инструменти и отнасянето му към вътрешната нормативна уредба в Република България.

Европейска конвенция за правата на човека и основните свободи⁹

В областта на правото на Съвета на Европа, Европейски съд по правата на човека /ЕСПЧ/, наричан по-нататък Съдът, е анализирал най-тежките форми на насилие срещу деца в приложното поле на различни разпоредби на ЕКПЧ, и по-специално на членове 2 и 3 от Конвенцията.¹⁰

⁵ Стойнов, Ал. Наказателно право, Особена част, Престъпления против правата на човека, София, Сиела, 2006

⁶ Пак там.

⁷ Практически речник по хуманитарно право и права човека. Изд. „La Decouverte“ Париж, 2013г.

⁸ Пак там.

⁹ КОНВЕНЦИЯ за защита на правата на човека и основните свободи Издадена от Министерството на външните работи, доп. с Протокол № 2 от 6.05.1963 г., изм. с Протокол № 3 от 6.05.1963 г., Протокол № 5 от 20.01.1966 г., Протокол № 8 от 19.03.1985 г. Ратифицирана със закон, приет от НС на 31 юли 1992 г. - ДВ, бр. 66 от 14.08.1992 г., обн., ДВ, бр. 80 от 2.10.1992 г., в сила от 7.09.1992 г., изм. и доп. с Протокол № 11 от 11.05.1994 г. - бр. 137 от 20.11.1998 г., в сила от 1.11.1998 г., изм. и доп. с Протокол № 14 от 13.05.2004 г. - бр. 38 от 21.05.2010 г., в сила от 1.06.2010 г.

¹⁰ Наръчник по европейско право в областта на правата на детето; European courts of human rights; Council of Europe; Luxemburg, 2016.

Член 3 на Конвенцията гарантира защита от мъчения и нечовешко или унижаващо отношение, което включва и защита срещу сексуално насилие и експлоатация.¹¹ Ситуации като дългосрочно пренебрегване от родителите, многократно сексуално насилие от страна на учители, изнасилване¹² или телесни наказания са били определени от Съда като попадащи в обхвата на член 3 от ЕКПЧ. Съгласно правото на Съвета на Европа Съдът е разгледал случаи на сексуално насилие в обхвата на членове 3 и 8 от ЕКПЧ. Обикновено жалбите се отнасят до отказ на държавите да предприемат подходящи мерки за закрила на деца от насилие. В контекста на член 3, ЕСПЧ разглежда и въпроса дали държавите провеждат ефективни разследвания на твърдения за сексуално насилие.¹³

Такъв случай представлява Решение на ЕСПЧ от 2003г. по делото М.С. срещу България. Жалбоподателката е 14-годишно момиче, което твърди, че е изнасилена от две лица, след като е излязла на среща една вечер. Жалбата ѝ до националните власти е оставена без последствия, главно поради това, че не са открити доказателства за физическо насилие. ЕСПЧ отбелязва, че твърденията за изнасилване попадат в обхвата на член 3 от ЕКПЧ и че държавата ответник е трябвало да проведе ефективно разследване на тези твърдения.¹⁴ ЕСПЧ постановява, че България е нарушила чл.3 и чл.8 – държавата е длъжна да има ефективни закони и разследване, което да обхваща и случаи без физическа съпротива. Този случай става водещ за въвеждането на концепцията за „липса на съгласие“ в европейското наказателно право. Чл.8 от ЕКПЧ защитава правото на зачитане на личния и семейния живот, като липсата на адекватно разследване или закрила според практиката на ЕСПЧ нарушава тази разпоредба.

В обхвата на чл.3 от ЕКПЧ попадат и изтезанията. Съществуват много случаи, в които Съдът е установил изтезание.¹⁵ Например, Съдът установил, че изнасилването поражда страдание, равно на изтезание. По-специално, той посочва, че „изнасилването на задържаното лице от държавен служител“ е „особено тежка форма на малтретиране“.¹⁶ Случаят *Aydin v. Turkey* и Решението на ЕСПЧ от 1997г. е ключово на ЕСПЧ, което има огромно значение за международното право в областта на сексуалното насилие и изтезанията. Жалбоподателката *Meryem Aydin*, 17-годишна по време на събитията, била задържана, по подозрение, че подкрепя Кюрдската работническа партия. По време на задържането ѝ в полицейският участък, била изнасилена от държавен служител. Съдът постановява, че Турция е нарушила няколко разпоредби на ЕКПЧ, включително и чл.3. Това е първият случай, в който ЕСПЧ изрично определя изнасилването като форма на изтезание по смисъла на чл.3. По-специално, съдът изглежда акцентира върху „половите и младежките“ характеристики на жерт-

---

¹¹ КОНВЕНЦИЯ за защита на правата на човека и основните свободи; Член 3 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., в сила от 1.11.1998 г)

¹² ЕСПЧ, Решение от 4 декември 2003 г. по дело М.С. срещу България (жалба № 39272/98)

¹³ Наръчник по европейско право в областта на правата на детето; *European courts of human rights*; Council of Europe; Luxemburg, 2016.

¹⁴ Пак там.

¹⁵ Buckley C., Kamber K., McCormick P., *The European Convention on Human Rights, Principles and Law*; Council of Europe, September 2022

¹⁶ CASE OF AYDIN v. TURKEY (57/1996/676/866) JUDGMENT STRASBOURG 25 september 1997

вата като особено важни, както и върху факта, че деянията са се случили в държавен арест и са извършени от държавен служител.¹⁷

Сексуалното насилие срещу деца може да приеме различни форми, включително тормоз, докосване, кръвосмешение или изнасилване. Сексуалното насилие срещу деца може да се извършва на различни места, включително жилища, училища, институции за грижа, църкви и т.н. Децата са особено уязвими, що се отнася до сексуално насилие, защото в много случаи те са поставени под властта и контрола на възрастни и имат по-ограничен достъп до механизми за подаване на жалби. Съгласно правото на ЕС **Директива 2011/93/ЕС**¹⁸, която като цяло отразява подхода на Конвенцията от Ланзароте и заменя Рамково решение 2004/68/ПВР, има за цел да осигури по-ефективна и хармонизирана правна рамка в държавите членки на ЕС при превенцията и борбата със сексуалните престъпления срещу деца и налагането от държавите членки минимални наказания за различни престъпления, свързани с насилие срещу деца.¹⁹ Съгласно член 3 от тази Директива държавите членки трябва да предприемат мерки в областта на наказателното право, за да гарантират наказателното преследване на различни форми на сексуално насилие, включително склоняване на деца да са свидетели на сексуални действия или сексуално насилие и извършване на сексуални действия с деца. Директивата предвижда по-строги наказания в случаите, когато действията са извършени от лица, които са в позиция на доверие, срещу деца в особено уязвимо положение и/или чрез използване на принуда.²⁰

Съгласно чл.1 от Директивата сексуалното насилие и сексуалната експлоатация на деца, включително детската порнография, представляват сериозни нарушения на основните права, и по-специално на правата на децата на закрила и грижи, необходими за тяхното благоденствие, както е предвидено в Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на детето от 1989 г. и в Хартата на основните права на Европейския съюз.

Конвенция за правата на детето

Конвенцията за правата на детето /КПД/²¹ е най-важният международноправен акт, който изцяло е посветен на детето. Тя засяга правата на детето във всички сфери на обществения живот. В Конвенцията изрично е регламентирано, че държавите следва да предприемат всички подходящи мерки, за да закрилят детето от всякакви форми на експлоатация, засягащи в какъвто и да е аспект неговото благосъстояние /чл.36/.²²

¹⁷ Clare McGlynn, RAPE, TORTURE AND THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS – Cambridge University Press on behalf of the British Institute of International and Comparative Law; <http://www.jstor.org/stable/2562227>

¹⁸ ДИРЕКТИВА 2011/93/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 13 декември 2011 година относно борбата със сексуалното насилие и със сексуалната експлоатация на деца, както и с детската порнография и за замяна на Рамково решение 2004/68/ПВР на Съвета

¹⁹ Наръчник по европейско право в областта на правата на детето; European courts of human rights; Council of Europe; Luxemburg, 2016.

²⁰ Пак там.

²¹ КОНВЕНЦИЯ за правата на детето, Приета от ОС на ООН на 20.11.1989 г. Ратифицирана с решение на ВНС от 11.04.1991 г. - ДВ, бр. 32 от 23.04.1991 г., обн., ДВ, бр. 55 от 12.07.1991 г., в сила от 3.07.1991

²² Кръстева, Н. Съвременни предизвикателства при наказателноправна закрила на малолетни и непълнолетни лица в Република България, Сборник доклади, Тридесет години от приемането

Съгласно тази Конвенция „дете“ е всяко човешко същество на възраст под 18 години освен ако съгласно закона, приложим за детето, пълнолетието настъпва по-рано. На всяко дете под тази възраст, държавата осигурява права без каквато и да е дискриминация /независимо от раса, цвят на кожата, пол, език, религия или друг статус на детето или неговите родители/.²³ Чл. 19 от Конвенцията предвижда закрила от всички форми на физическо или психическо, включително сексуално насилие спрямо деца. Според Комитета по правата на детето, дете никога не може да даде валидно съгласие за сексуален акт с възрастен. Всяка сексуална дейност между възрастен и лице под възрастта за съгласие е сексуално насилие по смисъла на Конвенцията.

Също така, съгласно Конвенцията Държавите – страни по Конвенцията, се задължават да защитават детето от всички форми на сексуална експлоатация и от сексуално насилие. За тези цели държавите – страни по Конвенцията, вземат всички подходящи мерки на национално, двустранно и многостранно равнище за предотвратяване на: а) подбуждане или принуждаване на дете да се занимава с каквато и да е незаконна сексуална дейност; б) експлоатация на деца с цел проституция или друга незаконна сексуална практика; в) експлоатация на деца с цел производство на порнографски представления и материали. България ратифицира Конвенцията на 03 юни 1991г. с което се обвързва юридически с всички норми на Конвенцията и трябва да ги прилага чрез националното си законодателство, институции и политики. Наказателното право е най-силното оръжие, което държавата притежава в борбата със социално опасното поведение, и държавите винаги са го използвали за борба със сексуалното насилие над деца. Въпреки това, въпреки че съществува консенсус относно ефективността и необходимостта от наказателно право в тази област, има значителни спорове относно точната конструкция на престъпленията. Разпоредбите за минимална възраст са разпоредби, които обикновено обявяват сексуалният контакт с лица под определена възраст за криминални. Такива ограничения на минималната възраст са изобретение на последните 200-300 години. Преди това решаваща е била индивидуалната биологична сексуална зрялост. Най-ниската възрастова граница е 12 години /до 2015 г. в Испания/ а най-високата е 17 години. Повечето пъти границите са поставени на 14, 15 и 16 години.²⁴ В България минималната възраст за сексуален контакт е 14 години.

Конвенция на Съвета на Европа за закрила на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие /Конвенцията от Ланзароте/²⁵

Конвенцията е тясно свързана с Директива 2011/93/ЕС и Наказателния кодекс на България. Това е първият международен документ, който изцяло се фокусира върху

на Конвенцията за правата на детето, Предизвикателства и перспективи; Международна конференция, 2019 НБУ

²³ Борисов, О. Международноправна защита на правата на човека, изд. Нова звезда, София, 2003г.

²⁴ Helmut Graupner, J.D., Sexual Consent: The Criminal Law in Europe and Overseas; Archives of Sexual Behavior, Vol. 29, No. 5, 2000

²⁵ КОНВЕНЦИЯ на Съвета на Европа за закрила на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие Ратифицирана със закон, приет от 41-ото Народно събрание на 2.11.2011 г. - ДВ, бр. 90 от 2011 г., с резерви по чл. 20, параграф 4, чл. 21, параграф 2, чл. 24, параграф 3 и декларация по чл. 37, параграф 2. Издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 33 от 27.04.2012 г., в сила за Република България от 1.04.2012 г.

предотвратяването и борбата със сексуалната експлоатация и сексуално насилие над деца.

Основните цели на тази Конвенция са:

- да предотвратява и да се бори със сексуалната експлоатацията и сексуалното насилие срещу децата;
- да защитава правата на децата, жертва на сексуална експлоатация и сексуално насилие;
- да насърчава националното и международното сътрудничество в борбата срещу сексуалната експлоатация и сексуалното насилие срещу децата.²⁶

По смисъла на настоящата Конвенция, терминът „дете“ означава всяко лице на възраст под 18 години. Сексуална експлоатация и сексуално насилие срещу децата според Конвенцията включва извършване на сексуални действия с дете, чрез използване на сила, принуда или заплахата, чрез използване на положение, признато за поразящо доверие, авторитет или влияние върху детето, включително вътре в семейството, чрез злоупотреба с положение. За разлика от Конвенцията, в българското наказателно законодателство не е дадено легално определение на понятието „сексуална експлоатация на деца“. Сексуалните посегателства спрямо децата обхващат широк спектър от незаконни деяния и съгласно националното ни законодателство могат да се класифицират в следните групи:

- Сексуални действия, извършени спрямо подрастващите, без употреба на насилие, като такива са блудствените действия, съвкупление с лице под 14-годишна възраст или лице, което не разбира свойството и значението на извършеното;
- Сексуални действия, извършени спрямо подрастващите, придружени с употреба на насилие, като такива са изнасилване, блудство с употреба на сила, заплахата или привеждане или използване на безпомощното състояние на жертвата.²⁷

Разпоредбата на чл. 18 (1)(а) от Конвенцията криминализира факта на участие на лице в сексуални действия с дете, което не е достигнало възрастта по вътрешното законодателство на страната да участва в сексуални действия²⁸, т.е. отнася до „класическата“ ситуация – дете, което е под възрастта за сексуален контакт в националното право. Конвенцията не дава изрична дефиниция на понятието „сексуални действия“, като смисълът му се извежда от целта и контекста на Конвенцията. Такива действия включват действия, свързани с физически контакт със сексуален характер – съвкупление, блудствени действия и такива без физически контакт – показване на дете на сексуално съдържание, показване на полови органи пред дете с цел възбуждане, убеждаване на дете да се съблече и др. Сексуални действия по Конвенцията е широк

---

²⁶ Чл.1 от КОНВЕНЦИЯ на Съвета на Европа за закрила на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие Ратифицирана със закон, приет от 41-ото Народно събрание на 2.11.2011 г. - ДВ, бр. 90 от 2011 г., с резерви по чл. 20, параграф 4, чл. 21, параграф 2, чл. 24, параграф 3 и декларация по чл. 37, параграф 2 Издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 33 от 27.04.2012 г., в сила за Република България от 1.04.2012 г

²⁷ Сексуална експлоатация на деца-дейност на полицията за нейното ограничаване, Министерство на вътрешните работи, Научно-изследователски институт по криминалистика и криминология; София, 2007

²⁸ Council of Europe, Lanzarote Committee, Committee of the Parties to the Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse, 8 January 2016

термин и обхваща всички форми на сексуално поведение с дете, независимо дали има физически контакт и независимо дали детето е съгласно. По българският Наказателен кодекс, разпоредбите, които кореспондират с тази на Конвенцията са чл.149, ал.1 и чл.151, ал.1 от НК, които регламентират блудството /определено като „действие с цел да възбуди или удовлетвори полово желание без съвкупление“/ и съвкуплението с лице, което не е навършило 14-годишна възраст. По българското наказателно право лица под 14 години не са достигнали онзи минимум, в който могат да изразят правно-валидна воля за участие в сексуален контакт. По тези разпоредби, както и по Конвенцията се касае за „класически“ случаи на сексуални действия, където единствено значение за съставомерността на деянието е ниската възраст на жертвата.

Не така стои въпросът по следващата буква от същата разпоредба на Конвенцията, а именно чл. 18 (1)(b), която криминализира участието в сексуални действия с дете, независимо от възрастта му, но при специфични обстоятелства като използване на сила, принуда, положение на доверие, злоупотреба с власт, уязвимост и др.²⁹. Това дава възможност да се покрият случаи, при които детето може да е над тази възраст, но обстоятелствата са особено застрашителни. По българското наказателно право, съответстващи на тези разпоредби са съответно чл.149, ал.2 и чл.151, ал.2, ал.3 и ал.4 от НК.

Следва да се подчертае, че намерението на Конвенцията не е да криминализира сексуалните действия по взаимно съгласие между деца на сходна възраст и зрялост.³⁰ Такава хипотеза не е предвидена по българският НК. В България възрастта за съгласие за сексуални действия е 14 години. Това означава, че лице под 14 години не може да даде валидно съгласие за сексуални действия. Сексуален акт с лице под 14-годишна възраст по българското наказателно право винаги е престъпление, дори ако детето е съгласно.

Друг международен акт, който заслужава да бъде разгледан и който съдържа регламентация на правата на малолетни и непълнолетни е **Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие /Истанбулска конвенция/**³¹. Въпреки, че текстът не е изцяло специализиран върху сексуалното насилие над деца, държавите-страни по Конвенцията имат задължението и деца, които са жертви или свидетели на сексуално или друго насилие, да получат специална защита и подкрепа. Истанбулската конвенция криминализира принуждаването на дете, момиче или момче, да сключи брак, както и примамването на дете в друга държава с намерение да се ожени за него против волята му.³² В **чл. 36 (2)** е дефинирана концепцията за съгласието: *„Съгласието трябва да бъде дадено доброволно като резултат от свободната воля на лицето, оценена в контекста на съот-*

---

²⁹ Council of Europe, Lanzarote Committee, Committee of the Parties to the Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse, 8 january 2016

³⁰ Пак там.

³¹ Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (*Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*), наричана още Истанбулска конвенция (*Istanbul Convention*), Конвенцията е предложена за подписване на 11 май 2011 г. в Истанбул, Турция, и е в сила от 1 август 2014

³² The Council of Europe Istanbul Convention also protects children from violence. <http://www.eegender.org>

ветните обстоятелства“.³³ Значението на съгласието тук е, че **независимо от това какво е действието**, ако участието в него не е резултат от свободна и доброволна воля на лицето — то не може да се счита за валидно съгласие и актът попада в рамките на „сексуално насилие“ според Конвенцията. Тази дефиниция изисква държавите-страни да адаптират своите законодателства, така че да осигурят защита **независимо от наличието на сила или заплахата** – ключово е именно отсъствието на доброволно съгласие.³⁴ България не е ратифицирала Истанбулската конвенция към настоящият момент. Съгласно Решение №13 от 27 юли 2018г. на Конституционният съд на Република България „Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие, съставена на 11.05.2011 г. в град Истанбул, подписана от Република България на 21.04.2016 г. не съответства на Конституцията на Република България“.³⁵

Прегледът на съществуващата литература по темата за сексуално насилие над деца показва, че няма еднозначно определение на проблема със сексуалната злоупотреба с деца. Аднан Али Хайдер (2007) отбелязва, че децата по света се сблъскват с различни форми на насилие или злоупотреба, включително физическа, сексуална, пренебрежение, емоционална и психологическа злоупотреба, на различни етапи от тяхното развитие – индивидуално, в рамките на семейства, институции или обществото като цяло. Световната здравна организация /СЗО/ дефинира сексуалното насилие като всяко сексуално действие, опит за сексуално действие, нежелани сексуални коментари или предложения, или актове на трафик, насочени срещу сексуалността на даден човек.³⁶ Тази дефиниция се прилага за всеки индивид, независимо от отношенията му с жертвата, и може да се прояви в различни среди, включително домове и работни места /СЗО, 2006/. Сексуалното насилие над деца е дълбоко тревожен проблем, който се проявява в различни форми, вариращи от пряк физически контакт като галене или проникване, с неконтактни престъпления, включително излагане на сексуални актове или порнографски материали. Освен това сексуалната експлоатация на деца придобива много форми, включително материали за сексуална експлоатация на деца, стрийминг на живо, онлайн сексуално привличане и др.³⁷

В заключение, може да се обобщи, че международноправната уредба относно защитата на половата неприкосновеност на малолетни и непълнолетни се основава на разбирането, че децата представляват особено уязвима социална група, която се нуждае от засилена и специфична правна закрила. В този контекст международното общество е изградила стабилна нормативна рамка, насочена към превенция, разследване, наказване и възстановяване на жертвите на сексуално насилие и експлоатация. Тези международни стандарти създават универсален механизъм за гарантиране на правото на всяко дете на телесна и морална неприкосновеност. Те изискват не само

³³ The Istanbul Convention – A powerful tool to end gender-based violence; A handbook for a parliamentarians of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against women and domestic violence; Council of Europe, November 2019

³⁴ The Concept of Consent in Articles 36 and 39 of Istanbul Convention: Implementation and Compliances of the Nation in the Legal Systems of the Parties; Ca'Foscari University of Venice

³⁵ Решение №13 от 27 юли 2018г. на Конституционният съд на Република България

³⁶ Zaiton Hamin, Saslina Kamaruddin, Ahmad Ridhwan Abdul Rani, Rafizah Abu Hassan. Faculty of Law, Universiti TeknologiMARA, Malaysia. Reforming the Law on Online Child Sexual Abuse in Malaysia: Lessons from the United Kingdom; <https://dx.doi.org/10.47772/IJRISS.2025.905000213> Received: 29 April 2025; Accepted: 06 May 2025; Published: 06 June 2025

³⁷ Пак там

инкриминиране на съответните деяния, но и изграждане на ефективни институционални структури за защита, подкрепа и рехабилитация на пострадалите. В този смисъл държавите носят позитивно задължение да осигурят цялостна, координирана и устойчива политика, която да отговаря на международноправните стандарти и добри практики. Следователно, международното право утвърждава защитата на половата неприкосновеност на малолетните и непълнолетните като императивна норма, произтичаща от принципите на човешкото достойнство и недискриминацията. Ефективното прилагане на тези стандарти в националните законодателства представлява не само юридическо, но и морално задължение на държавите, целящо изграждането на глобална среда, в която всяко дете може да се развива свободно, сигурно и достойно.

Литература:

1. Борисов, О. Международноправна защита на правата на човека, изд. Нова звезда, София, 2003г.
2. Гиргинов, А. Наказателно право на Република България, Особена част, Второ основно преработено и допълнено издание, София, Софи-Р, 2005.
3. Кръстева, Н. Съвременни предизвикателства при наказателноправна закрила на малолетни и непълнолетни лица в Република България, Сборник доклади, Тридесет години от приемането на Конвенцията за правата на детето, Предизвикателства и перспективи; Международна конференция, 2019.
4. Наръчник по европейско право в областта на правата на детето; European courts of human rights; Council of Europe; Luxemburg, 2016.
5. Практически речник по хуманитарно право и права човека. Изд. „La Decouverte” Париж, 2013г.
6. Пушкарова, И., Същински полови престъпления, София, Сиела Норма АД, 2016.
7. Сексуална експлоатация на деца-дейност на полицията за нейното ограничаване, Министерство на вътрешните работи, Научно-изследователски институт по криминалистика и криминология; София, 2007.
8. Стойнов, Ал. Наказателно право, Особена част, престъпления против правата на човека, София, Сиела, 2021.
9. Решение на №13 от 27 юли 2018г. на Конституционният съд на Република България
10. Наказателен кодекс Обн., ДВ, бр. 26 от 2.04.1968 г., в сила от 1.05.1968 г изм. и доп., бр. 61 от 29.07.2025 г., в сила от 29.07.2025 г., доп., бр. 64 от 5.08.2025 г., в сила от 7.09.2025 г., бр. 65 от 8.08.2025 г., в сила от 10.11.2025 г., бр. 87 от 17.10.2025 г., в сила от 31.01.2026 г.
11. Buckley C., Kamber K., McCormick P., The European Convention on Human Rights, Principles and Law; Council of Europe, September 2022.
12. Council of Europe, Lanzarote Committee, Committee of the Parties to the Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse, 8 january 2016
13. Clare McGlynn, RAPE, TORTURE AND THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS - Cambridge University Press on behalf of the British Institute of International and Comparative Law; <http://www.jstor.org/stable/25622227>
14. Helmut Graupner, J.D., Sexual Consent: The Criminal Law in Europe and Overseas; Archives of Sexual Behavior, Vol. 29, No. 5, 2000.
15. Rome Statute of the international criminal court, Part 2: Jurisdiction, Admissibility & Applicable Law, Article 7 – Crimes against humanity 1.(g)

16. The Council of Europe Istanbul Convention also protects children from violence. <http://www.eegender.org>
17. The Concept of Consent in Articles 36 and 39 of Istanbul Convention: Implementation and Complians of the Nation in the Legal Systems of the Parties; Ca'Foscari University of Venice
18. The Istanbul Convention – A powerful tool to end gender-based violence; A handbook for a parliamentarians of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against women and domestic violence; Council of Europe, November 2019
19. Zaiton Hamin, Saslina Kamaruddin , Ahmad Ridhwan Abdul Rani, Rafizah Abu Hassan. Faculty of Law, Universiti TeknologiMARA, Malaysia. Reforming the Law on Online Child Sexual Abuse in Malaysia: Lessons from the United Kingdom; <https://dx.doi.org/10.47772/IJRISS.2025.905000213> Received: 29 April 2025; Accepted: 06 May 2025; Published: 06 June 2025
20. ДИРЕКТИВА 2011/93/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 13 декември 2011 година относно борбата със сексуалното насилие и със сексуалната експлоатация на деца, както и с детската порнография и за замяна на Рамково решение 2004/68/ПВР на Съвета (консолидирана версия)
21. КОНВЕНЦИЯ за защита на правата на човека и основните свободи Издадена от Министерството на външните работи, доп. с Протокол № 2 от 6.05.1963 г., изм. с Протокол № 3 от 6.05.1963 г., Протокол № 5 от 20.01.1966 г., Протокол № 8 от 19.03.1985 г. Ратифицирана със закон, приет от НС на 31 юли 1992 г. - ДВ, бр. 66 от 14.08.1992 г., обн., ДВ, бр. 80 от 2.10.1992 г., в сила от 7.09.1992 г., изм. и доп. с Протокол № 11 от 11.05.1994 г. - бр. 137 от 20.11.1998 г., в сила от 1.11.1998 г., изм. и доп. с Протокол № 14 от 13.05.2004 г. - бр. 38 от 21.05.2010 г., в сила от 1.06.2010 г.
22. КОНВЕНЦИЯ за правата на детето, Приета от ОС на ООН на 20.11.1989 г. Ратифицирана с решение на ВНС от 11.04.1991 г. - ДВ, бр. 32 от 23.04.1991 г., обн., ДВ, бр. 55 от 12.07.1991 г., в сила от 3.07.1991 г
23. Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (*Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*), наричана още Истанбулска конвенция (*Istanbul Convention*), Конвенцията е предложена за подписване на 11 май 2011 г. в Истанбул, Турция, и е в сила от 1 август 2014
24. КОНВЕНЦИЯ на Съвета на Европа за закрила на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие Ратифицирана със закон, приет от 41-ото Народно събрание на 2.11.2011 г. - ДВ, бр. 90 от 2011 г., с резерви по чл. 20, параграф 4, чл. 21, параграф 2, чл. 24, параграф 3 и декларация по чл. 37, параграф 2. Издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 33 от 27.04.2012 г., в сила за Република България от 1.04.2012 г
25. CASE OF M.C. v. BULGARIA (Application no. 39272/98) JUDGMENT STRASBOURG 4 December 2003
26. CASE OF AYDIN v. TURKEY (57/1996/676/866) JUDGMENT STRASBOURG 25 september 1997.